

שמיעתא עמיקתא

גליון תרצ"א | חג השבועות – נשא | תשפ"ו | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

שמיעתא אליבא דהלכתא

מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

שכח לערב ע"ת, כיצד רשאי לבשל לצורך שבת

א. עירוב תבשילין. ב. בבין השמשות. ג. ביו"ט ראשון עבור יו"ט שני. ד. שכח לערב אם אחרים מבשלים עבורו והאם הוא מבשל עבור אחרים. ה. לבשל עבור מי שהניח עירוב תבשילין. ו. האוכל שייך לחבור. ז. אין שם אחרים שעירבו. ח. להרבות בקדירה לצורך שבת. ט. להרבות אחרי שכבר אכל / לומר שעושה לצורך מחר. י. לבשל קדרות לצורך מחר כשטועם מהם.

א. עירוב תבשילין

איתא **בביצה** (יז): דאסור לבשל מיו"ט לחברו או מיו"ט לשבת. וכן פסקו ה**טשו"ע** (רס"י תקג) דאסור לאפות או לבשל או לשחוט ביו"ט לצורך מחר, אפי' הוא שבת או יו"ט ואפי' בשני ימים של ר"ה. ותנן שם (טז): יו"ט שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיו"ט לשבת, אבל עושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת. וכן הובא **בטשו"ע** (ס"י תקנז) ועייניש (ס ז) דמצוה על כל אדם לערב, ומצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו. ועיי' בזה **בשמיעתא עמיקתא** גליונות ת"ל, תל"א, תקי"ז ותקס"ג.

ב. בבין השמשות

ואיתא **בשבת** (נד) (מערבין עירובי חצרות בבה"ש, אבל לא עירוב תחומין. ו**פרש"י** דטעמא דמערבין עירובי חצירות בבה"ש היינו משום דחומרא בעלמא הם, אבל עירובי תחומין אסמכיהו רבנן אקרא. וכן פסקו ה**טשו"ע** (רס"י רסא).

ועיי' **במרדכי** (שבת ס"י רצ) שכתב שספק חשכה מערבין ערובי חצרות, ושכן פסק ה**ר"ח**, וכן פי' בהדיא **בירושלמי**, וה"ה עירובי תבשילין ספק חשיכה מערבין. וכן פסק ה**רמ"א** (ס"י תקנז ס"ג א). וביתר הגר"ז (אות ט) דאע"פ שהוא ספק לילה לפי שספק דברי סופרים להקל ואנו תולין לומר עדיין יום. ומבואר דאמרינן ספק דרבנן לקולא בעירוב. וכן מבואר **במאירי** (ביצה טז. ד"ה אמר).

וכת' **במ"ב** (ס"י תקנז סס"ק ד) שאם קיבל עליו יו"ט באמירת ברכו שוב אין יכול לערב, אבל אם קיבל בעצמו אף שקיבל בפירוש יכול לערב אם עוד לא חשכה. ובשעה"ד אף אחר ברכו כל זמן שלא התפללו הציבור מעריב יוכל לערב אם לא חשכה עדיין. ועייניש שכת' שאם בא להתפלל מנחה וזכר שלא עשה ע"ת ואם יחזור לביתו יאחר זמן מנחה, ותפול מנחה, ולענין העירוב יתן ביו"ט קמחו ותבשילו לאחרים שעירבו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו. ועיי' **בשבט הלוי** (ח"ט ס"י קט אות ג) שאם יודע מקום הנחת תבשיל לצורך ע"ת יערב בבכה"ג אז סמך אותו תבשיל וכמ"ש **דברי מלכיאל** (ח"ג ס"י ח) ודלא **כהמהרש"ם** (ח"ב ס"י לו) שנוטה להחמיר בזה ע"פ ה**הי"ם שאל** (ס"י כט), וכן פסק ה**גרשז"א זצ"ל** (מאור השבת ח"ב מכתב לב את יד) אלא שדעתו שלא לברך בכה"ג.

ג. ביו"ט ראשון עבור יו"ט שני

ויעו"י **בשו"ע** (שם ס"ג כב) דאם נזכר ביו"ט ראשון שלא עירב, אם הוא ביו"ט של ר"ה אינו יכול לערב על תנאי, אבל אם הוא ביו"ט של גלויות יכול לערב בתנאי, אם היום קודש אינו צריך לערב, ואם היום חול, בעירוב זה יהא שרי לן לפאויי ולבשולי וכו'. וכת' ה**מ"א** (ס"ק כה) בשם ה**שלט"ג** דמברך בכה"ג. וכת' **המחצה"ש** (ס"ק כה) שאע"פ שלא מצא כן **בשלט"ג**, אך ה**כנה"ג** (הגה"ה) כת' שיכול לערב בתנאי ואע"ג דמערב מספק מברך דאין זה ספק כשאר ספקות דאין מברכין עליו, ע"כ. אלא **שהרע"א** (על ה**מ"א** שם) בשם **לחם סתרים** (סוף הספר כללים ס"י ט) העלה דאין לברך. ועיי' **באלף לך שלמה** (ס"י שדמ) ביאור פלוגתתם. ולמעשה ה**מ"ב** (ס"ק עד) פסק דאין לברך. ועיי' מש"כ בזה בס"ד **בשמיעתא עמיקתא** גליון תקכ"ז.

ד. שכח לערב אם אחרים מבשלים עבורו והאם הוא מבשל עבור אחרים

ואיתא **בביצה** (יז). איבעיא להו מי שלא הניח ע"ת הוא נאסר ואין קמחו נאסר או דילמא הוא נאסר וקמחו נאסר, למאי נפק"מ לאקנויי קמחו לאחרים, אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים, ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים, מאי, ת"ש מי שלא הניח ע"ת הרי"ז לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים, ולא אחרים אופין ומבשלין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואופין ומבשלין לו, ש"מ הוא נאסר וקמחו נאסר ש"מ, ע"כ.

ופירש ה**ר"ן** (ט. ד"ה אבינא) לאקנויי בלשון מתנה בלא סודר אלא כשאר מטלטלין הקנינן במשיכה. וה**מרדכי** (ס"י תרעז) כת' **שבה"ג** התייר להקנותו ביו"ט משום מצוה וכן לולב ואתרוג יוצאין בהם כל העם ע"יי מתנה ע"מ להחזיר ודכוותיה (ב"ב קנז.) קונין משכיב מרע ואפי' בשבת. ותמה ה**ב"י** (ס"י תקנז) דאי בלשון מתנה בלא סודר מאי איריא משום מצוה בלא מצוה שרי, ואי בקנין סודר מאי מיייתי מלולב הא גבי לולב לאו בקנין סודר מקנינן. ועוד דכיון דאפשר להקנות לו קמחו במשיכה ות לייכא מצוה בקנין סודר ולמה התיירוהו. ואפשר דאפי' להקנות במשיכה בלא קנין סודר סובר דאסור משום דמיחזי כמו"מ ובמקום מצוה התיירו.

וכת' ה**שו"ע** (שם ס"ג) דמי שלא עירב, שאסור לו לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים, ואין לו תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרים שעירבו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפי' בביתו יכולים לבשל. וכת' **במ"א** (ס"ק יט) שיתן קמחו - במשיכה ולא בק"ס. וביתר **המחצה"ש** כי משיכה אינו נר' כ"כ כמקח וממכר כמו ק"ס וניהו דאפי' ע"יי משיכה אסור מ"מ לצורך מצוה התיירו כמ"ש המרדכי, ע"כ. וככ"ה ה**מ"ב** (ס"ק ט) דהיינו במשיכה לרשותם או בהגבהה בכל מקום דאלו בקנין סודר אסור.

ה. לבשל עבור מי שהניח עירוב תבשילין

וכתב ה**טור** (ס"י תקנז) דמי שלא עירב כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים אפי' בביתם שאין העולם יודעין שהוא לאחרים. וה**ב"י** כת' על טעם שכתב ה**טור** דאינו נר' דמה יודעים העולם אם זה עירב או לא עירב, ועוד שאפי' אם יודעים שלא עירב כיון שאינו מבשל בביתו אלא בבית אחרים הא מוכח מילתא דלאחרים הוא מבשל, אלא הטעם הוא מפני שכיון שלא עירב הוא נאסר לאפות ולבשל כלל לא לו ולא לאחרים כשם שאסור לבשל מיו"ט לחול לא לו ולא לאחרים. ופסקו ה**שו"ע** (ס"י תקנז ס"ג) דמי שלא עירב, כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים, אפילו בביתם.

ו. האוכל שייך לחברו

ועיי' עוד **בטור** (שם) שכת' **דבעל העיטור** (ח"ב הל' יו"ט מחלוקת יד קמח.) כתב דמסתברא אחרים שלא הניחו עירוב אופין ומבשלין למי שהניחו דשלוcho של אדם כמותו, ולא נהירא דבהדיא גרסינן אינו אופה לאחרים. וה**ב"י** כתב דאפשר לומר **שבעל העיטור** מפרש דחא דאמרינן אינו אופה לאחרים היינו לומר שהקמח שלו אינו אופה אותו לא לו ולא לאחרים דקמחו נאסר שהוא שלו, אבל קמח של אחרים שהניח עירוב מותר לו לאפותו לצרכם דשלוcho של אדם כמותו, ומ"מ פשטא דברייתא לא משמע אלא אפילו קמח של אחרים שהניחו עירוב אסור לאפותו ואפי' לצרכם, וכן נר' מדברי ה**רמב"ם** (פ"ו ח"ט).

וכת' ה**מ"ב** (ס"ק נז ושעה"צ אות פג) על מש"כ ה**שו"ע** הנ"ל דכשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים, אפילו בביתם, דקמ"ל דלא אמרינן כיון שהם עירבו ויכולים לבשל לעצמן יכולין לעשות שליח עבורן דכיון שהוא לא עירב איסורא רמי עליה לבשל, והיינו, דלאפוקי מסברת בעל העטור, כמ"ש בב"י, ע"כ.

ז. אין שם אחרים שעירבו

תנן **בביצה** (כא.) שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי בית שמאי אין טומנין את החמין לכתחלה ביום טוב (לשבת). ואיתא **בגמ'** היכי דמי אי דאנח עירובי תבשילין מאי טעמא דבית שמאי ואי דלא אנח עירובי תבשילין מאי טעמא דבית הלל, אמר רב הונא לעולם שלא הניח עירובי תבשילין, וכדי חייו שרו ליה רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחד ומבשלין לו קדירה אחת ומחממין לו קיתור אחד ומדליקין לו את הנר משום רבי יצחק אמרו אף צולין לו דג קטן.

וכת' ה**רא"ש** (ס"י טז) שיש מדקדקים מדקתני אופין לו ומבשלין לו משמע דאחרים עושין לו אבל לא הוא עצמו, וליתא, שאם יש אחרים שעירבו יקנה להם קמחו ועשו לו כל צרכיו, ועוד דאין קאמר משום כדי חייו שרו ליה רבנן מה הוצרכו להיתר זה כיון שיכול להקנות להם קמחו, הלכך מייירי בלדיכא מאן דעירב מרע ומשום כדי חייו התיירו לו לעשות דבר מועט ואופין ומבשלין אבני ביתו קאי, וכן משמע **בירושלמי** (פ"ב ה"א). וככ"ה ה**ר"ן** (יא. ד"ה מתני' ג בדרים) וכתב דהכי קיייל.

אבל ה**רי"ף והרמב"ם** השמיטו האי מימרא דרב הונא. וכת' ה**רב המגיד** (פ"ו ח"ט) שהם סוברים שאינה הלכה, אבל ה**רז"ה** (ו סויע"ב) וה**רשב"א** (ח"י כא.) ד"ה במי מן ונבה"ק בית מועד שייך ס"י א) פסקו שאם לא היו שם אחרים להקנות להם קמחו או שלא רצה להקנות קמחו לאחרים אופין לו בצמצום פת א' וטומנין לו קדירה אחת וצולין לו דג קטן ומדליקין לו את הנר, ע"כ.

ויעו"י **בב"י** (שם) שכת' דנרא' דטעמא ד**הרי"ף והרמב"ם** הוה משום דרבא (כב.) אוקי מתני' בשהניח ע"ת כו', ומשמע דרבא לית ליה את דרב הונא, ואע"ג דהנאי כוותיה דרב הונא אמר דרבא בתרא הוה ולא חש לה אגן נמי לא חי"י לה. ו**כהרשב"א** מצאתי בתשובה אשכנזית (שו"ת מהר"ם ד"פ ס"י שז), עייניש.

פניני הלכה

ממתי מותר האכל לרחוץ בערב הרגל

תנן (מו"ק יט.) הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזרת שבעה. ו**בגמ'** (כ.) א"ר אלעזר בר' שמעון וב"ה אומרים אפי' יום אחד וכו'. א"ל רב חביבא לרבינא הלכתא מאי, א"ל אפי' יום אחד ואפי' שעה אחת.

ושם **בגמ'** (טז.) אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודין כשחל שלשי ש' שלו להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב.

ופרש"י הכל מודים - אפי' אבא שאול דס"ל מקצת היום ככולו. שאסור ברחיצה עד הערב - ולערב רוחץ בצונן או ימותין עד חולו של מועד וירחץ בחמין.

וכתב ה**רא"ש** (פ"ג כ"ו) וה"ה אפי' יום שישי לאבילות, מאי טעמא, דאכתי לא שלים אבילות ידידה אלא רגל הוא מפסיק ליה אבילות, הלכך אין מותר לרחוץ עד דעילל רגל, וק"ייל כוותיה. כתב ה**ראב"ד** ז"ל הא דלא אמרינן מקצת היום ככולו לענין רחיצה, משום דאפשר לרחוץ לאורתא, משא"כ בתגלחת ותכבוסת, שהרי אסור לגלח ולכבס משתחשך.

והרמב"ם (פ"י מהל' אבל ה"ו) כתב - חל שישי שלו בערב הרגל ואצ"ל חמין או שלשי, אינו מגלח ולא בטלה ממנו אלא גזירת שבעה בלבד, ואינו מותר לרחוץ ולסוך ולא לעשות מלאכה עד שיכנס יו"ט.

אולם **בתוס'** (שם) אחר שהביאו פי' הרש"י הביאו פי' הרי"ף דמי עד הערב היינו מבטלין יו"ט, ולאפוקי דלא שרי מן הבוקר, ונר' דה"ה לכיבוס.

וכ"כ **בהגהות מימוניות** על דברי הרמב"ם (שם) - אבל ראב"ן כתב עד אחר תפלת מנחה דעמדו מנחמים מאכלו וכלה אבלותו. ובתשובות כתוב **רבינו שמואל הלוי** עמד מאבלותו ערב יו"ט מבעוד יום ולא התפללו שם מנחה, מפני שייו"ט מפסיק, וכשם שרוחץ מבעוד יום כך עומד מאבלותו מבעוד יום, וכן הניח מפני הגאון אביו **רבי יצחק הלוי**. וכן דעת ה**ראב"ה** להתייר רחיצה לערב אחר תפלת המנחה, וכן היה נוהג **רבינו יואל הלוי**. וכן מצא מורי שי' שכתב **רבינו שמואל** שאסור ברחיצה עד הערב, סמוך לחשיכה ירחץ בין בחמין בין בצונן וכו'. ו**סה"מ** כתב **שריציב"א** כתב כדברי המתירין סמוך לחשיכה וכו'. וכתב מורי רבינו שי' אחרי שרבותינו הנוכרים אוסרים עד הלילה נכון להחמיר, ואע"פ"כ נהגו להתייר ע"כ.

ולדינא כת' **המחבר** (או"ח ס"י תקמ"ח) ואם חל א' מימי האבילות חוץ מהשביעי בערב רגל מותר לכבס ולא ילבשנו עד הלילה וכו', אבל אסור לרחוץ עד הלילה, ויש מתירין לרחוץ אחר תפלת מנחה סמוך לחשיכה. וכתב ה**רמ"א** - ולדידן דנוהגים איסור רחיצה כל ל' יום אסור לרחוץ, דבאר הרגל לא ביטל ממנו רק גזירת שבעה.

מיהו ביו"ד ס"י שצ"ט ס"ה כת' המחבר כדבריו באו"ח, וכת' הרמ"ם לא דעת היש מתירין דכן נוהגין. וביתר ה**ש"ך** (ס"ק טז) דאע"ג דבס"י שפי"א כתב הרמ"א דנהגינן איסור רחיצה כל ל', י"ל דאינו אלא לחומרא והכא משום כבוד הרגל לא נהגו להחמיר. ואע"ג דבאו"ח כתב דלדידן דנוהגים איסור רחיצה כל ל' יום אסור לרחוץ, היינו משום כדי חיה ראוי להורות לאי איסור רחיצה כל ל' היה מן הדין, אבל כאן כתב דמ"מ המנהג אינו כן. וכתב כן להורות דלא נהגו כן רק מחמת כבוד הרגל, הילכך היכא דליכא האי טעמא כגון אחר הרגל אסור ברחיצה כל ל'.

ובדגול מרובה (יו"ד שם) כתב להקשות על דבריו דא"כ ה"ל לרמ"א לכתוב בפ"י וכן נהגו להקל מפני כבוד הרגל, ועוד דהא באו"ח סתל לאסור. וכתב דלפי מ"ש בס"י שפי"א הנהגינן כן לרחוץ כל גופו בצונן, ל"ק מידי, דמ"ש באו"ח היינו בעיניי בחמין. [ואכן **בהגהות ירקב"א** (יו"ד שם) כתב דמדברי הש"ך מוכח דס"ל דרחיצת כל גופו כל ל' אסורה אפי' בצונן].

ובט"ז ביו"ד (ס"ק ה') כתב דבאו"ח קאמר דראוי לפסוק כן, אבל באמת אין נוהגינן כן אלא מתירין סמוך לחשיכה. ובאו"ח (ס"ק ג') כתב ה**ט"ז** דהעיקר כמ"ש ביו"ד. ו**במג"א** (או"ח שם ס"ק ט"ו) הביא מעיקרא דברי האחרונים דמ"ש באו"ח היינו מדנינא והעיקר כמ"ש ביו"ד, והקשה ע"ה מדברי הרמ"א או"ח ס"ס תר"ו, וכתב דלכן נראה לדינא דמ"ש ביו"ד קאי לאותן שאין נוהגינן איסור רחיצה כל ל', אבל לדידן ס"ל לרמ"א דיש לנהוג איסור. ומ"מ י"ל להקל מאחר שכל האחרונים מקילין. עע"ד.

ועיי' **בשוי"ע** (סיי תקנ"א סעי' ז) שכת' (שם)

נר אחד. דמשמע ששאם יש אחרים ואין רוצה להקנות להם אסור לאפות אפי' בצמצום, וכן פסק הדרכי"מ אבל בב"י כתי' דמ"מ שרי לאפות בצמצום וכן פסק בנשי"ש, ע"כ. **והמ"ב** (סי' סא) כתב דהאחרונים הסכימו דאפי' יש שם אחרים אלא שאינו רוצה להקנות להם מאיזה טעם גם כן מותר לו לאפות פת אחת וכו', אכן באמת נכון מאד שיקנה קמחו לאחרים כדי שיוכלו לאפות עבורו ללחם משנה. ועיי'יש (סי' סב) שכתב דבצמצום פת אחד - היינו אפי' פת גדול שיהיה די לו לכל השבת והתירו לו בכל זה כדי חייו משום כבוד שבת. ופשוט דאם יש לו פת אחד שנשאר לו מיו"ט אסור לו לאפות משום לחם משנה, ע"כ.

ה. להרבות בקדירה לצורך שבת

איתא **בביצה** (יז.) באמת אמרו ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד. ועיי'יש עוד דאמרו ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד, אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו רבי שמעון בן אלעזר אומר ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא, אמר רבא הלכה כרבי שמעון בן אלעזר, ע"כ. **ופרש"י** ממלאה אשה קדירה וכו' דבחד טרחא סגי, וכן בנחתום לגבי מילוי.

והמגיד משנה (יו"ט פ"א ה"ח) כתב **בשם הרשב"א** (נבחה"ק בית מועד ש"ב סי' א) דממלאה אשה קדירה וכו' כדי שיאכלו משמנים לפיכך יראה לי שאפילו ליתן בקדירה לחתיכה אחר שהניח הקדירה על גבי האש מותר, ע"כ.

והטור (סי' תקט) כתי' דממלאה אשה קדירה מבשר אע"פ שאי"צ אלא לחתיכה א' מפני שהתבשיל מיתקן יותר כשיש הרבה בקדירה. וכת' **הב"י** דלרש"י שנתן טעם משום דחד טרחא הוא אלא כל כה"ג דחוי תרי טירחי נר' דאסור. ודברי הטור **כהרשב"א** שהרי נתן טעם מפני שהתבשיל מיתקן יותר כשיש הרבה בקדירה. והכי נקטינן כמאן דמיקל כיוון דהוי מידי דרבנן. וכן פסק **השו"ע** (סע' א) דממלאה אשה קדרה בשר אע"פ שאי"צ אלא לחתיכה א'. **והט"ז** (סי' ק) דלעולם אין פלוגתא בין **הרשב"א לרש"י**. ומ"מ לכוי"ע גם **הרשב"א** מודה **לרש"י** דבמקום דאיכא טרחא א' אפי' אם אין שיפור טעם שאר הקדרה שרי כמבואר בגי מילוי חבית של מים הנ"ל, וכי"כ **הרב המגיד** (שם) בשם **הרשב"א** דשרי בכה"ג ובלבד שיתן את הכל קודם שהניח החבית על גבי האש ע"כ, והטעם לפי שאין המים יפים יותר כשיש הרבה בכלל. וכן פסק **השו"ע** (סע' ז) דממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאי"צ אלא לקיתון א'. וכת' **הרמ"א** אבל צריך להשיג הכל אצל האש בפ"א, אבל אסור להוסיף אם כבר החליטה אצל האש.

ט. להרבות אחרי שכבר אכל / לומר שעושה לצורך מחר

וכתב **בעל העיטור** (ח"ב הל' י"ז ס"ס מ"ב מ"חלקת י"ד קמ"ז ע"ד) דוקא קודם אכילה יכולה להרבות בבישול וכו'. **והתוס'** (ביצה יא.) כת' גבי הא דאמרינן רב אדא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא, וכן רגילין העולם שמערימים וצולים התרנגולות ואוכלין ממנה מן הכבד, ומיהו ה"ר שמואל היה אומר דהיינו דוקא קודם אכילה אבל לאחר אכילה לא. וכן פסק **השו"ע** (סע' א) שאם כבר אכל אסור. וכתב **הרוקח** (סע' רצ"א) וז"ל: ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאי"צ, אבל אין לומר אלו יהיו לצורך יו"ט ולא אלו אך כשממלאה הקדירה אל התבשיל טוב ואינה ניכרת הערמתה, ע"כ.

אולם **הטור** (סי' תקט) כתי' ד"א דאפי' אמרה בפירוש שהיא רוצה אותו לצורך מחר שהוא מותר, ויש אוסרין, וגר' שהוא מותר כיון דטעם ההיתר מפני שהתוספת גורם טעם בתבשיל א"כ אפי' פירשה בפירוש נמי מותר. וכת' **הב"י** (שם) שדברי הטור דברים של טעם הם לפי דבריו שכת' דטעמא דשרי למלאות קדירה בשר מפני שהתבשיל מיתקן יותר כשיש הרבה בקדירה ומיהו לפי טעמא של רש"י דמשום דחד טרחא הוא שרי הכי איכא, למימר דלא התירו אלא במבשל סתם שנר' שאינו מבשל אלא לצורך יו"ט. ועיי' לעיל בשם **הט"ז** דאין פלוגתא בין רש"י לשאר הראשונים, ועיי' אין להחמיר אף לפי טעמו של רש"י, עיי'יש. **והמ"ב** (סי' ה) כתי' דמ"מ הסכימו הרבה אחרונים דתזוהר שלא תאמר בפיה שמבשלת לצורך לילה ומ"מ בדעבד אינו נאסר עי"ז.

י. לבשל קדרות לצורך מחר כשטועם מהם

איתא **בביצה** (יא.) מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת אע"פ שאי"צ אלא לחתיכה אחת, רב אדא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא. **ופרש"י** שלאחר שמלח זו לאכלה היום, אומר, חברתה ערבה עלי לאכלה היום, וחוזר ומולחה, ע"כ. ועוד שנינו שם (יז.) גבי הא דתניא מבשל אור ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים. **ופרש"י** ובלבד שלא יערים לאחר שבישל לצורך [יו"ט] לא יערים] לומר עוד אני צריך להזמין אורחים ויבשל תבשילין ויותרים לשבת.

והתוס' (ביצה יא: ד"ה מערים) כתי' גבי הא דאמרינן דרב אדא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא, וכן רגילין העולם שמערימים וצולים התרנגולות ואוכלין ממנה מן הכבד ומיהו ה"ר שמואל היה אומר דהיינו דוקא קודם אכילה אבל לאחר אכילה לא. וכי"כ **בהגהות אשרי"ו והרי"ר** (ח"ב ב"ד, לא ע"ג). משמע מתוס' דאף אם יש לו מאכל יכול לבשל עוד א' לפני שאכל וטועם ממנו.

אולם **התוס'** (יז.) כתי' על הא דאיתא שם במי שלא עירב ד"מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר אוליב ובלבד שלא יערים", ואם תאמר מאי שם מהחיה דרב אדא מערים ומלח גרמא גרמא, וי"ל דשאני התם דחוי עיבוד אוליב בעלמא ומשום שמתח יו"ט התירו דאי לאו"הי חיי' שמא יסרח הבשר ומימנו בשר שחית, משא"כ בבישול דמור והיה יכול לעשות תקנה עיי' עי"ת.

וכת' **הב"י** (סי' תקט) שמשמע מדבריהם דאפילו קודם אכילה נמי כל שמבשל קדירות יותר מכדי צורך היום הוי מערים ואסור, מיהו אם אוכל מעט מכל אחת כיון דקודם אכילה הוא מבשלם אפשר דשרי. כמבואר ברי"ו הנ"ל. ועיי'יש (ססי' תקנא) שהביא מח' במי ששכח לעשות עי"ת, אם רשאי לבשל בשתי קדירות קודם אכילה. **ובשו"ע** (שם סעי' כא) פסק כדעה הראשונה בסתם לאסור ובשם י"א הביא דעת המתירין. אולם **הרמ"א** (סי' תקט סעי' א) פסק כהרי"ו דיכולה לבשל הרבה קדרות ולאכול מכל אחת מעט.

ועיי' **בב"ח** (סי' תקט א) שכת' שכל המחברים שכת' היתר באוכל ממנו קצת כוונתם היא דוקא בכה"ג שצריך לאכול ממנו קצת, ואף כשיש לו תבשילין הרבה ממ"מ הוא בכלל צריך כיון שדעתו היא מתחלה כדי לאכול משמנים שחרית, אבל כשדעתו אינה אלא לבשלו לצורך הלילה ואינו אוכל ממנו קצת אלא כי היכי דלא ליאסר עליו זאת היא הערמה ואסור כו', עיי'יש.

והמ"א (סי' א) דחה דבריו, אולם שוב כתב בשם **הכנה"ג** בשם **הרדב"ז** שבאמת נקט כוונתה ועיי' הכרע שמיו"ט ראשון ליו"ט שני שהמנהג הוא להקל אי"צ לשנות המנהג אבל מיו"ט לחול שאין מנהג להקל יש להחמיר כהב"ח. **והא"ר** (אות א) כתב ואני אומר שפלוגתא זה הוא מפורש בשו"ע ולבוש (סי' תקנז סעי' כא), ועיקר כסברא ראשונה שם ולחממיר, ע"כ. אולם **המאמ"ר והבית מאיר** נקטו כהמ"א. וכן דעת **הט"ז** (סי' ה) אולם נקט דדוקא כשמבשל לצורך לילה מין אחר שלא מאותו מין שבישל לצורך שחרית, דאז מהני מה שטועם ממנו בשחרית. וכן דעת **השולחן עצי שטים החייים והגרי"ז**. וכן פסקו **המתצה"ש** (סי' תקנז סי' קד), **המ"ב** (סי' תקט סי' ק) **והכהנ"ח** (אות ב).

ועיי' **במ"ב** (סי' תקט סי' יא) שכת' **שמהמ"א** (סי' תקנז סי' קד) מוכח דס"ל בדעת **הרמ"א** דאפי' אי"צ לאכול ורק שטועם מעט מכל קדרה כדי שיהיה לו מותר לבשל. ועיי'יש (סי' ז וסי' יא וסי' תקנז סי' סח) שהכריע דהחממיר שלא לבשל לצורך הלילה בקדירה בפני"ע, אלא באותה קדרה שמבשל לצורך סעודת שחרית הוא מרבה בה לצורך הלילה תבוא עליו ברכה. ומי"מ מנהג העולם להקל.

מסקנא דדינא

א' יו"ט שחל בערב שבת לא מבשלים ולא אופים לצורך שבת (ווי"א שאף הכנה שאין בה מלאכה אסורה) אלא אם כן עשה עירוב תבשילין, דהיינו שמכין תבשיל (כזית) ופת (לדעת הרמ"א לכת' כביצה) בערב יו"ט וסומך עליו שיהא בהכנה זו משום תחילת הכנתו לצורכי שבת. ובדיעבד אם הכין רק תבשיל סומך עליו. **ב'** לכתחלה יש לערב לפני השקיעה, ואם שכח יכול לערב אף בבין השמשות בברכה. ג' קיבל עליו יו"ט באמירת ברכו שוב אין יכול לערב, אבל קבלת עצמו אף שקיבל בפרוש יכול לערב אם עוד לא חשכה. ובשעת הדחק אף אומר ברכו כל זמן שלא התפלל הציבור מעריב יכול לערב אם לא חשכה עדיין. ד' אם בא להתפלל מנחה וזוכר שלא עשה ע"ת ואם יחזור לבית יאחר מן מנחה, יתפלל מנחה, ולענין העירוב יתן ביו"ט קמחו ותבשילו לאחרים שעירבו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו (עי' להלן). ואם יודע מקום הנחת תבשיל שבביתו לצורך ע"ת יערב בבכה"נ על סמך אותו תבשיל, אולם לא יברך עליו. ה' מי שלא עירב, אסור לו לבשל לעצמו וכן לבשל לאחרים אפילו בביתם ובשליחותם, ואין לו תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרים שעירבו במתנה (במשיכה לרשותם או בהגבהה) והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפילו בביתו וכולים לבשל. ואם אין שם אחרים שעירבו מותר לו לאפות בצמצום פת אחד גדול שיהיה די לו לכל השבת (אם לא נשאר לו מיו"ט) ולבשל קדרה אחת ולהדליק נר אחד. ווי"א שאף אם יש שם אחרים אלא שאינו רוצה להקנות להם מאיזה טעם גם כן מותר לו לאפות פת אחת וכו', ולכתחלה נכון שיקנה קמחו לאחרים. ו' אם שכח באופן חד פעמי לערב יכול לסמוך על עירוב של רב העיר (או אחר) שידוע שעירב עבור העיר. ז' בן חו"ל שזוכר ביו"ט ראשון של גלויות שלא עירב, יכול לערב בתנאי - אם היום קודש ומחר חול איני צריך לערב, ואם היום חול ומחר קודש, בעירוב זה יהא שרי לן לאפויי ולבשולי וכו'. ולמחר אין צריך לומר כלום. ומי"מ לא יברך. ח' הנוכר ביו"ט ראשון של ר"ה שלא עירב, אינו יכול לערב עיי' תנאי. ט' מי ששכח לערב (ואין מי שעשה עבורו) קודם שאכל סעודת היום רשאי להערים לבשל כמה קדרות ממניים שונים ויטעם מכולם ביו"ט. ואם ביזו לבשל בקדרה לצורך היום ולהוסיף על זה עדיף טפי. ולכתחלה יש להזהר שלא לומר בפה שמבשל לצורך מחר ומי"מ בדעבד אינו נאסר על ידי זה.

וכתי' עוד **המג"א** (סי' יד) דמשמע דצריך להתפלל מנחה תחילה דאז חל קדושת הרגל, וכן משמע **בב"ח** סי' תר"ו. ודוקא ברחיצה שהיא לכבוד הרגל, דכשרווח עכשיו מנהל ממנו ברגל, אבל שאר דיני אבילות כגון חליצת נטלה נוהגים עד שתחשך.

והמשנ"ב (שם סי' מו) הביא דברי המג"א דמשמע דצריך שיתפלל מנחה תחילה. וכת' (סי' מ"ב) דיש מהאחרונים שסוברים דאין להקל לרחוץ בחמין רק בצונן נזי"מ בחוה"מ בודא' יש להקל, ואפי' למקילין בן חמין היינו דוקא בעיו"ט ובחוה"מ אבל לא אחר הרגל. ולכאז' נמצא דלבני עדות המזרח אין להקל להתרחץ עד אחר החשיכה, וכמו שסתם המחבר, ואילו לבני אשכנז יש להקל לרחוץ אחר תפילת מנחה סמוך לחשיכה.

מיהו מצינו **בברכ"י** (סי' תר"ו סי' קד) דאחר שהביא דברי המג"א כתב דמהרי"ל אירגז בשו"ת דברי יוסף כתב דהמיקל לאכול סעודה מפסקת על הספסל לא הפסיד. ע"כ. ולא העיר על דבריו מדברי המחבר דסתם בסתמא דרחיצה אסור עד שתחשך. וכי"כ בסידור **בית עובד** (דניי אבילות ברגל סי'ט) דבערב יוה"כ אחר מנחה בסעודה המפסקת נועל מנעלים ויושב על כסא וספסל בסעודה (שו"ת דברי יוסף סי' ס"א, ושו"ת שמש צדקה או"ח סי' יז). ומשמע דסבירא להו לדינא להקל כהרמ"א ונבמג"א הנוכר לעיל מבואר דשישבה ע"ג קרקע וחליצת מנעל חמירי טפי מרחיצה שבאה לכבוד הרגל).

ומעיקרא היה נר' לומר דאין מהנך פוסקים ראיא להקל בכל רגל, דיי"ל דשאני ערב יוה"כ דהותרה רחיצה מבגדיו יום לבז"ע כיון דלא"א לרחוץ בלילה (נעו"ה שה"צ סי' תר"ו סי' ק"ח). וס"ל דכיון דהותרה רחיצה ה"נ הותרו שאר דברים. מיהו המעיין בתשובת הדברי יוסף יראה דמבואר להדיא בדבריו דטעמא דהקל הוא משום דעת הסוברים דרחיצה הותרה בעיו"ט אחר מנחה וה"ה שאר דברים, ועיי' סיים דהמקל לא הפסיד. וכן המעיין בשמש צדקה יראה דלנוהגים להקל ה"ה בכל עיו"ט ויש להם על מה שיסמוכו עיי". וכן נר' **מהחשך לאלפים** (יו"ד על סי' שצ"ט סי"ג) דכת' - אבל לרחוץ אסור עד הלילה, ויש נוהגין לרחוץ אחר תפילת מנחה סמוך לחשיכה. עכ"ל. ומשמע דס"ל לדינא דהנהוגין להקל יש להם על מה לסמוך, אע"ג דהמחבר סתם לדינא כדעה הראשונה.לְנוֹעַם דַּפֵּס מַדְחֵשׁ **אור לציון** אביולות וכת' (מפליי שאלה א') דכן נהגו שמתפללים מנחה מוקדם וקמים בזמן מנחה קטנה).

העולה לדינא - א. אם חל אחד מימי האבילות בערב הרגל, הרגל עוקר ממנו גזירת שבעה. וי"א דמ"מ אינו מותר לרחוץ עד הלילה, וכן סתם לדינא בשו"ע. ווי"א דמותר לרחוץ אחר תפילת מנחה סמוך לחשיכה. וכן מנהג בני אשכנז (יש הסוברים דלא הותרה רחיצה אלא בצונן ויש שהקלו אף בחמין). ויש מבני עדות המזרח שנהגו להקל כדעה זו ויש להם על מה לסמוך.

בכתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלולי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

שלבי הכנה לחג השבועות

השלב הראשון הוא מה שהביא שם מהקדושת לוי (סו"ף ויצא) שכתב "מיום ל"ג בעומר מתחיל האהרה של מעמד הר סיני" וביתא שהוא תחילת השלישי האחרון של של חמשה ימים, וכת' דדמי שלשלי האחרון של הלילה שהוא זמן ההכנה לעבודת הבוקר.

שלב נוסף הוא ביום ערב ר"ח סיון, וכמ"ש **השל"ה** "בכל מה שיצטרך האדם בכל עת ובכל שעה ירגיל על לשונו תפילה קצרה להשליל על ה' יחבנ... ויבטל צריך זיזרו להתפלל שיהיה לו זרע כשר עד עולם, ואגב כל צרכיםיו וזווגים מה' יצא חדרב, ולבי אומר שעת רצון לתפילה זו בערב ר"ח סיון הוא החדש שבו נתנה התורה, ואז נקראים בנים לה' אלקינו...".

שלב נוסף הוא ביום ר"ח סיון, והביא שם **מספר עבודת ישראל** (עניני חדש סיון) שכתב "ולוה צריך כל אדם כשבר ר"ח סיון עד חג השבועות לקרות בעסק התורה ולהמשיך לו הקדושה שמתגלה ביום זה".

ועוד כתב שם לענין **השבת שלפני שבועות** "ביותר יש להתגבר בהכנות לקראת חג השבועות ביום שבת קדש שלפני מתן תורה, שהרי שבת איהי יומא דכולא שיתא יומין מינה מתברכין, וכל השפעות השבעה נקבעים ביום השבת שלפניו, ובשפת אמת במדבר כתב - בשבת שלפני שבועות צריכין להכין לקבלת התורה".

ובעיקר יש להגביר את ההכנות למתן תורה **בג' ימי ההגבלה**. וכפי שהביא **הציוז החיים** (בנין עולם להג"ר דוד אברהמי צ"ל פט"ו) "ישתדל האדם בפרישות קדושה בשלישת ימי ההגבלה... שהשגת ח"י תורה הוא כענין נבואה וצריכה הכנה כמותה, ולולי ההפרישה מעסקי עולם וחסימתו פזי ממותריה דיבור לא ישג חלקו כראוי רק כמסתכל באספקלריה שאינה מאירה".

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

✉ להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il

נתרם להצלחת התורם ומשפחתו | © שמעתא עמיקתא – לשאלות והערות ניתן להקשר לפל' 052-767-0503